

מן התלמוד

סדר מועד,
מסכת סוכה, דף מ"א

"מנא לן דעבדינן זכר למקדש? אמר רבי יוחנן דאמר קרא: כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה' כי נידחה קראו לך ציון היא דורש אין לה. דורש אין לה - מכלל דבעיא דרישה".

מנא לן - מניין לנו | דבעיא - שצריכה

הסבר: התלמוד שואל מהיכן למד רבן יוחנן בן זכאי שיש לעשות בסוכות זכר למקדש, ורבי יוחנן משיב שלומדים זאת מהפסוק בו אומר הנביא שאין דורש לציון - ומכך לומדים שראוי לדורש אותה ולזכור את בית המקדש.

על המפה | וילנא

וילנא היא עיר הבירה של ליטא. היא נוסדה ב-1321 על ידי הדוכס גדימינאס והפכה למרכז תרבות פולני-ליטאי. יהודים החלו להתיישב בעיר במהלך המאה ה-16, והיא הפכה לאחת הקהילות היהודיות החשובות בעולם, ואף כונתה "ירושלים דליטא". במאה ה-17 חיו בעיר תלמידי חכמים רבים, ביניהם ר' יהושע השל, ר' שבתאי הכהן בעל הש"ך, ור' אריה לייב שפירא. אולם בעיקר נודעה וילנא בזכות הגר"א, הגאון מוויילנא, שחי בה במאה ה-18, שתלמידיו הפכו את וילנא למרכז תורני ורוחני גדול. במאה ה-19 הפכה וילנא גם למרכז של תנועת ההשכלה ופעלו בה תנועות סוציאליסטיות שונות. במהלך השואה כבשו הנאצים את וילנא, ריכזו את היהודים בגטו ורצחו כ-100,000 מהם. כיום גרים בעיר כמה אלפי יהודים.

תצלום פנורמי של העיר וילנא
(Wikipedia, Lestat (Jan Mehlich))

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי, קהילתי וחברתי ששם לו למטרה להנגיש את התלמוד תוך חיזוק והעצמת הקשר לתרבות ומורשת ישראל. הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים, עלונים ייחודיים לחגים, דף פייסבוק פעיל, ערוץ youtube פעיל הכולל סרטונים, תוכניות קיץ, ועוד. מוקדי לימוד בקהילות ובתי ספר בכל הארץ ואף בעולם. תלמוד ישראלי - מפגישים דורות. מחברים עולמות.

דף ל"ט: יתגדל ויתקדש שמייה רבא

חז"ל אומרים, שמי שעונה "אמן" יהא שמייה רבא" בכונה רבה, הקדוש ברוך הוא קורע את גזר דינו, אפילו אם נגזרו עליו גזרות קשות ורעות. נבין את מילות הקדיש:

יתגדל ויתקדש שמייה רבא - אנו מתפללים, ששמו של הקדוש ברוך הוא יהיה גדול וקדוש, כשתהיה מלחמת גוג ומגוג, והכל יראו שהקדוש ברוך הוא מנהל את העולם.

בעלמא די ברא כרעותיה - בעולם שברא כרצונו.

וימליה מלכותיה - ונתגלה מלכותו.

ויצמח פורקניה ויקרב משיחה - השם יצמיח ישועה ויקרב את בוא המשיח.

בתיכון וביומיון ובחיי דכל בית ישראל - בחיים שלנו ובחיי כל עם ישראל.

בענלא ובזמן קריב - במהרה ובזמן קרוב.

ואמרו 'אמן' - וענו כולכם 'אמן', שכן יהיה ויתקיים.

יהא שמייה רבא מברך לעלם... שמו של הקב"ה יהיה מבורך לתמיד.

דף מ': פרות שביעית

כל שבע שנים חלה שנת השמיטה.

בשנת השמיטה, כל יהודי שיש לו קרקע בארץ ישראל, צריך להניח אותה ולא לעשות בה עבודות. למשל, אסור לחרוש אותה ואסור לזרוע בה. השדה הוא הפקר, והפרות שגדלים בו אינם שזכים לאיש. כל הרוצה רשאי להיכנס לשדה ולקחת ממנו פרות.

מדוע שנת השביעית מכונה "שנת השמיטה"?

מפני שבשנה זו שומטים את הקרקע, כלומר, עוזבים אותה, אין עובדים בה ואין מטפלים בה.

הפרות הגדלים בשנת השמיטה, הם פרות "קדושים", ואסור להשחית אותם.

דף מ"א: מצות ארבעת המינים בחג הסוכות

מצות התורה היא ליטול ארבעת המינים בכל שבעת ימי חג הסוכות רק בבית המקדש. אבל בכל מקום אחר, מצוה מן התורה ליטול אותם רק ביום הראשון של חג הסוכות.

מדוע אנו נוטלים ארבעת המינים כל שבעת ימי חג הסוכות? כן תיקון רבן יוחנן בן זכאי, כדי שכן נזכור את בית המקדש שנחרב, שבו היו נוטלים ארבעת המינים כל שבעת ימי חג הסוכות.

התורה אומרת, שכל איש יקים את המצוה בארבעת המינים ששזכים לו. כן אנו מקפידים באמת ביום הראשון של חג הסוכות, שבו המצוה היא מן התורה, אבל בימים האחרים, שהמצוה היא מדרבנן, הם תיקנו שאפשר לבקש מחבר לקיים את המצוה בארבעת המינים שלו.

★ | מן ההסטוריה

עליית תלמידי הגר"א

עליית תלמידי הגר"א הייתה עלייה של קבוצות יהודים מליטא במהלך המאה ה-19, שנקראה כך משום שחלקם היו תלמידיו של הגר"א ושל משנתו. העולים הגיעו בשלושה גלים, שבראשם עמדו ר' מנחם מנדל משקלוב, ר' סעדיה משקלוב, הרב חיים כ"ץ ור' ישראל משקלוב. סך הכל הגיעו לארץ כמה מאות עולים, שהתיישבו בתחילה בטבריה ולאחר מכן בצפת ובירושלים. תלמידי הגר"א, שכונו 'פרושים', ייסדו את כולל וילנא בירושלים והתפרנסו מכספי החלוקה שהגיעו מחו"ל. הם לקחו חלק חשוב בחיזוק היישוב היהודי בעיר העתיקה, וכן בהקמת השכונות מחוץ לחומות וברכישת אדמות נבי סמואל ופתח תקווה.

בית כנסת החורבה אשר נבנה בשנית באמצע המאה ה-19 על ידי קבוצה מתלמידי הגר"א (Wikipedia, תמר הירדני)

מתפללים

לפניכם אירוע שעור דיון סוער:

ליוסי בן ה-13 יש אח גדול שלומד בישיבה. לקראת ראש השנה אמר יוסי להוריו שהוא רוצה לנסוע לאחיו לראש השנה כדי להתפלל איתו בישיבה בה הוא לומד. ההורים של יוסי התנגדו ואמרו שהוא צריך להתפלל בבית הכנסת של אבא שלו. הדבר עורר דיון משפחתי סוער.

מצד שני:

חלק מבני המשפחה טענו שאם זה רצונו של יוסי יש לאפשר לו את זה, כי הרי כל כוונתו היא להתפלל במקום כמו ישיבה, בה התפילה עוצמתית יותר ועם יותר התלהבות, וזה יותר חשוב מלהתפלל בבית הכנסת בשכונה ליד אבא.

מצד אחד:

חלק מבני המשפחה טענו שבגיל הזה יוסי צריך להתפלל ליד אבא שלו בבית הכנסת בשכונה, גם אם התפילה היא לא בהתלהבות כמו תפילה בישיבה. יש חשיבות חינוכית שילד ישב ליד אבא שלו בתפילות, בוודאי בימים הנוראים.

ו...מה?
עצתכם?

אם גם אתם נתקלתם בדילמה ו'התפללתם' עליה אתם מוזמנים לשחק אותנו ואולי היא תתפרסם אצלנו בעלון. ניתן לשלוח למייל talmudisraeli@medison.co.il תחת הנושא "דילמה" עם שם משפחה ועיר מגורים

חמד* של מושג

מינהל החינוך הדתי
הפיקוח על הוראת תלמוד ותושבע"פ

הליטאים - המתנגדים לתנועת החסידות

כאשר החלה תנועת החסידות להתפשט באירופה, התעוררה נגדה התנגדות חריפה מצד רבנים וראשי קהילות רבים. להתנגדות זו היו סיבות שונות, ביניהן החשש מפגיעה במעמד של תלמידי החכמים, שינוי מנהגים וסדרי קהילות, והחשש לתופעות שליליות כמו אלה של משיחי השקר שבתי צבי ויעקב פרנק. בראש המתנגדים עמד הגאון מווילנא - הגר"א, שחתם על חרם נגד החסידים. בעקבות זו התעוררו מחלוקות ופולמוסים רבים בקהילות שונות, וחסידים רבים נרדפו והוחרמו. בסופו של דבר שככה המחלוקת, כאשר התברר שהחסידים הם יהודים נאמנים והחששות מפניהם התבדו. המשתייכים לזרם שהתנגד לחסידות מכונים 'ליטאים' או 'מתנגדים'.

רוצים להצטרף למאות אלפי לומדי הדף היומי?

להיות ממובילי לימוד הורים וילדים בקהילתכם או להעביר

שיעור שבועי עם חומר איכותי?

יש לנו פתרון בשבילכם! 'התלמוד הישראלי' - סוגיות מהדף היומי בעברית פשוטה להבנה, שאפשר ללמוד עם הילדים. כל קהילה שתצטרף, תקבל את העלון השבועי עפ"י הכמות הנצרכת בקהילה בחינם עד פתח הבית! לרישום סרקו את הקוד.

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

התבוננו היטב בציור וענו על השאלות הבאות:

1. מי היא הדמות במרכז הציור? מה היה הכינוי שלה?
2. מה הקשר בין השלט 'מתנגדים' בציור לדמות?
3. אילו ספרים כתבה הדמות?
4. מי היא הדמות השנייה בציור היושבת מאחור ואיך היא קשורה?

אצטגונו
לואצט צאט גוטשטעט וואסעס יא, גוטשטעט סטעט וואס יא
'לואט, גוטשטעט וואסעס וואסעס, 'וואסעס וואסעס, 'וואסעס וואסעס
'וואסעס וואסעס, וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס
וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס
'וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס וואסעס

סרקו את הבר-קוד, היכנסו לערוץ היו-טיוב של התלמוד הישראלי ותוכלו לצפות בעולם שלם של סרטים בנושאים שונים ומגוונים, מרתקים ומעניינים

מי אני?

1. שמו המלא הוא אליהו בן שלמה זלמן. ויש לו גם כינוי של ראשי תיבות
2. הוא נחשב לאחד מגדולי התורה וגאוניה בדורות האחרונים.
3. נודע בהתמדתו העצומה ובקיאיותו בתורה.
4. הוביל את ההתנגדות לתנועת החסידות.

אצטגונו
לואצט צאט גוטשטעט וואסעס יא, גוטשטעט סטעט וואס יא

5780
ה'תש"פ

5778
ה'תשע"ח

5727
ה'תשכ"ז

5708
ה'תש"ח

5707
ה'תש"ז

5699
ה'תרצ"ט

5657
ה'תר"ץ

5323
ה'רמ"ח

5260
ה'ת"ת

5258
ה'ת"ת

4900
ה'רמ"ב

4800
רש"י

4650
רבי סעדיה גאון

4260
ימי הביניים

510
תקופת הראשונים

1492
גירוש ספרד

1500
העת החדשה

רבי יוסף קארו

1897
הרצל

1939
שוואה

1947
העצמאות

1967
מלחמת ששת הימים

1969
מלחמת הריב

1970
אריה לזין

2017
למדינה 70 שנה

2019
שנת סיום הש"ס ללומי הדף היומי

סדר מועד | מַסַּכַּת סוּכָה, דְּפִים מ"ב - מ"ה

דָּךְ מ"ב: יְלָדִים בְּמַצּוֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים

הָאֵם יְלָדִים חִיבִים בְּמַצּוֹת אַרְבַּעַת הַמִּינִים?

עַד גִּיל בֶּר מַצָּוָה, יְלָדִים אֵינָם חִיבִים מִן הַתּוֹרָה לְקַיֵּם אֶת הַמַּצְוָה, אֲבָל חֻקִּים תִּיקְנוּ שְׂקִטָּנִים וְיָשְׁלוּ אַרְבַּעַת הַמִּינִים, דְּהֵינּוּ רַק יְלָדִים שֶׁכָּפַר יוֹדְעִים לְנַעֲנֵעַ לוֹלֵב, צָרִיכִים לִישׁוֹל אַרְבַּעַת הַמִּינִים.

דָּךְ מ"ג: תְּקִיעַת שׁוֹפָר וְאַרְבַּעַת הַמִּינִים בַּשַּׁבָּת

חֻקֵּי יִשְׂרָאֵל תִּיקְנוּ, שֶׁלֹּא יִתְקַעוּ בַּשׁוֹפָר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁחַל בַּשַּׁבָּת וְגַם לֹא יִשְׁלוּ אַרְבַּעַת הַמִּינִים בַּשַּׁבָּת שֶׁל חַג הַסּוּכּוֹת. חֻקִּים חֲשֵׁשׁוּ, שֶׁמָּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִיִּשְׁהוּ יִזְכַּר שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי אֵיךְ צָרִיךְ לְתַקֹּעַ בַּשׁוֹפָר, וּמִיָּד יִרוּץ אֶל הָרֵב שֶׁלִּמְדוֹ אוֹתוֹ לְתַקֹּעַ, וּבִכָּךְ הוּא יִטְלֹטֵל אֶת הַשׁוֹפָר בְּרִשּׁוֹת הָרֵבִים, וְיַעֲבֹר עַל אִיסוּר "הוֹצָאָה", כִּי בַּשַּׁבָּת אִסּוּר לְטַלֵּט חֻפְצִים בְּרִשּׁוֹת הָרֵבִים.

מֵאוֹתָהּ סִיבָה תִּיקְנוּ חֻקִּים שֶׁלֹּא לִישׁוֹל אַרְבַּעַת הַמִּינִים בַּשַּׁבָּת, שֶׁמָּא אָדָם יִטְעֶה וְיוֹצִיא אוֹתָם לְרִשּׁוֹת הָרֵבִים וְיַעֲבֹר עַל אִיסוּר "הוֹצָאָה".

דָּךְ מ"ד: תְּלִמִּיד חָכֵם שֶׁעָלָה מִבֶּבֶל

לִפְנֵי שָׁנִים רַבּוֹת חֵי בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רַבִּי יוֹחָנָן, מְגֻדְלֵי הַחֻקִּים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה רֹאשׁ יְשִׁיבָה בְּעִיר טְבֵרְיָה.

שָׁנִים רַבּוֹת חָשַׁב רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁתְּלִמִּידֵי הַחֻקִּים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה טוֹב יוֹתֵר מִן הַחֻקִּים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּבָבֶל, מִפְּנֵי שֶׁהַיְּהוּדִים שָׁגְרוּ בְּבָבֶל סִבְלֵי צְרוֹת רַבּוֹת מִהַגְזִיזִים הַרְשָׁעִים שֶׁשָּׁלְטוּ בְּבָבֶל, וּרְבִי יוֹחָנָן הָיָה בְּטוֹחַ, שֶׁבְּגָלֵל הַסֶּבֶל וְהַצְרוֹת הֵם לֹא הָיוּ מְסוּגָלִים לְלִמּוּד בְּנִחַת וּבְשִׁלּוּחַ, וְשִׁכְחוּ הַלְכוֹת רַבּוֹת וְדִינִים רַבִּים.

יוֹם אֶחָד, הַחֲלִיט רַב כְּהֵנָּא, שֶׁהָיָה תְּלִמִּיד חָכֵם בְּבָבֶל, לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבֹא לְלִמּוּד תּוֹרָה אֶצֶל רַבִּי יוֹחָנָן. רַבִּי יוֹחָנָן רָאָה שֶׁרַב כְּהֵנָּא הוּא תְּלִמִּיד חָכֵם מוֹפְלֵג, וְאָז אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲקֹשְׁיוּ אֲנִי רוֹאֶה שְׂטֵעִיתִי! תְּלִמִּידֵי הַחֻקִּים בְּבָבֶל, גְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה הֵם. אֲפִילוֹ שֶׁסִּבְלֵי צְרוֹת רַבּוֹת וְרִעוּת, אֲבָל בְּגָלֵל שֶׁכָּשֶׁהַיְּהוּדִים גָּלוּ לְבָבֶל, בְּתַקּוּפַת חוּרְבָן בֵּית רֹאשׁוֹן, גָּלוּ עִמָּהֶם תְּלִמִּידֵי חֻקִּים גְּדוֹלִים שֶׁלִּמְדוּ אֶת הָעַם תּוֹרָה, לָכֵן לֹא נִשְׁתַּכַּחַת הַתּוֹרָה מִיְּהוּדֵי בָבֶל.

דָּךְ מ"ה: מַצּוֹת עֶרְבָה

בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, הֵיְתָה מַצָּוָה מִיְּיִחוּדָת, "מַצּוֹת עֶרְבָה".

רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שֶׁהַמַּצָּוָה הַזֹּאת לֹא נִכְתְּבָה בַּתּוֹרָה בְּמִפְּרֹשֶׁת, אֲלָא הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מָסַר אוֹתָהּ בְּעַל פִּה לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ.

מֵהֵי "מַצּוֹת עֶרְבָה"? הָיוּ מְבִיאִים עֲנִיִּי עֶרְבוֹת אֲרוּכִים מְאֹד וְיָפִים, וְהֵנִיחוּ אוֹתָם לְצַד הַמִּזְבֵּחַ. כֹּה אֲרוּכִים הָיוּ הָעֲנִיִּים, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְגוֹבֵה בְּנֵין שֶׁל שְׁתֵּי קוֹמוֹת. כֹּךְ הָיוּ עוֹשִׂים בְּכָל יוֹם מִיָּמֵי חַג הַסּוּכּוֹת.

מִנְהַג חֲבִטַּת עֶרְבוֹת בִּ"הוֹשַׁעֲנָא רַבָּה" - בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְהָאַחֲרוֹן שֶׁל חַג הַסּוּכּוֹת, בִּ"הוֹשַׁעֲנָא רַבָּה", מְבִיאִים עֶרְבוֹת לְבֵית הַכְּנֶסֶת וְחוֹבְטִים אוֹתָן בְּקֶרֶקֶע. מִנְהַג זֶה אֵינוֹ מַצָּוָה מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא תִיקְנוּ אוֹתוֹ הַנְּבִיאִים חֲגִי, זְכָרִיָּה וּמִלְאָכִי. נְבִיאִים אֲלֵה מְכֻנָּים "נְבִיאִים אַחֲרוֹנִים", מִפְּנֵי שֶׁהֵם הָיוּ אַחֲרוֹנֵי הַנְּבִיאִים.

דבר תורה

הַתּוֹרָה מְצוּוֶה בְּפִרְשָׁתָהּ עַל אִיסוּר רִיבִית, וְאוֹסֵר לַגְבוֹת תְּשֻׁלּוּם נוֹסֵף עֲבוּר הַלוּוָּאָה שִׁיהוּדִי נוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ. הַכִּינוּי בּוּ מִשְׁתַּמֵּשֶׁת הַתּוֹרָה לְרִיבִית הוּא "נִשְׁךְ" וְהִיא חוֹזֶרֶת עֲלָיו מְסַפֵּר פְּעָמִים בְּפִרְשָׁה: "לֹא תִשָּׁךְ לְאִחִיךָ נִשְׁךְ...".

מדוע דווקא הריבית מכונה "נשך"? בַּמָּקוֹם אַחֵר מְסַבֵּר רַש"י שֶׁהַרִיבִית דּוּמָה לְנִשְׁכַּת נַחֲשׁ. הַנַּחֲשׁ הוֹלֵךְ וּמְכִישׁ אֶת יְרִיבּוֹ בַּמָּקוֹם אֶחָד קֶטָן. בְּאוֹתוֹ רֹגֵעַ, הַפְּגִיעָה לֹא נִרְאִית רְצִינִית, שֶׁכֵּן מְדוּבֵר בְּנִקְבַּ קֶטָן מִבְּחִינָה חִיצוֹנִית. אוֹלָם, כָּל שֶׁהַזְמָן עוֹבֵר יוֹדְעִים אֲנִי שֶׁהָאִרֶס הוֹלֵךְ וּמִתְפַּשֵּׁט וְעוֹבֵר מֵאִיבֵר לֵאִיבֵר עַד שֶׁבְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר מְגִיעָה הַקְרִיסָה שֶׁל הַגּוֹף כּוֹלֵו. כֵּךְ הִיא הַרִיבִית, אֲשֶׁר לֹא נִרְאִית בַּהֲתַחֲלָה כְּנוֹרְאִית כ"כ, אֲךָ עִם הַזְמָן הִיא הוֹלֶכֶת וּמְכַבִּידָה עַל כָּל חַיּוֹ שֶׁל הָאָדָם, עַד שֶׁבְּרַבּוֹת הַזְמָן הוּא מוֹצֵא אֶת עֲצָמוֹ חָסֵר אוֹנִים, וְקוֹרֵס.

חידה!

לְמַדְנוּ בַּעֲלוֹן עַל הַקְדִּישׁ וְרִאִינוּ אֶת פִּירוּשׁ הַמִּילִים שֶׁלוֹ. כְּתֹבוּ לִיד כָּל מִילָה בְּאַרְמִית מַה פִּירוּשָׁה בְּעִבְרִית:

כְּרַעוּתִיָּה

פּוֹרְקִיָּה

בַּחֲיִיכּוֹן

בַּעֲגָלָא

בְּזִמְנָן קָרִיב

(סוּכָה אֲנִי יוֹלַעֲשֵׁת *וְהוֹזַכָּה בְּיָמֵינוּ)
(וְהוֹזַכָּה בְּיָמֵינוּ)

שאלות השבוע

1. בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, בְּאִיזָה יוֹם שֶׁל סוּכּוֹת הָיוּ נוֹטִלִים אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים?
2. מְדוּעַ לֹא תוֹקְעִים בַּשׁוֹפָר בַּשַּׁבָּת?
3. מֵהֵי תִיקְנוּ הַנְּבִיאִים חֲגִי, זְכָרִיָּה וּמִלְאָכִי?

בֵּין הַפְּתוּרִים נִכְנָה תִיעוּר הַגְרִלָה שְׁבִיעִית* וְהוֹזַכָּה בְּיָמֵינוּ בְּפִרְשָׁתָהּ אִיכּוֹת. אֶת הַתְּשׁוּבוֹת יִשְׁלַחוּ עַד יוֹם רִבְעִי שְׁלֹאֲחֵר הַשָּׁבָת שֶׁל אוֹתוֹ עַלֹן עַד הַשָּׁעָה 14:00, לְמִילֵי talmudhagrala@medison.co.il יִשְׁלַח אֶת מִס' הַעֲלוֹן עֲלָיו אֲתֵם עוֹנִים. *בְּפִיקוּחַ רֹאֵה חֲשִׁבּוֹן

